

บทคัดย่อ

โครงการ “การจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการวิจัยเพื่อสร้างความสัมพันธ์ และตอบสนองความต้องการของชุมชน” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาเทคนิค วิธีการ การสร้างความสัมพันธ์ในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนำมาสู่การตอบสนองความต้องการในการจัดการศึกษาของชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นโครงการคู่ขนานระหว่างโรงเรียนบ้านห้วยน้ำดำ อ.ควนกาหลง จ.สตูล กับโรงเรียนบ้านกุบังปะโหลด อ.เมือง จ.สตูล

โดยมีฐานพื้นที่ประเด็นการเรียนรู้คือพื้นที่วัฒนธรรม ซึ่งโรงเรียนบ้านห้วยน้ำดำเป็นพื้นที่ชุมชนไทยพุทธกับมุสลิมอยู่ร่วมกัน ส่วนชุมชนบ้านกุบังปะโหลด เป็นพื้นที่มุสลิมร้อยเปอร์เซ็นต์ ความเหมือนระหว่างสองพื้นที่ต่อประเด็นวัฒนธรรม คือ การที่เด็กในพื้นที่รู้จัก และได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวดังกล่าวน้อยมาก

จากแนวโน้มดังกล่าว ทางโรงเรียนทั้งสอง จึงนำเรื่องราวทางวัฒนธรรมมาเป็นสื่อการเรียนรู้ โดยการพัฒนาโจทย์ที่สอดคล้องกับความต้องการกับชุมชน ภายใต้การนำฐานความรู้จากการดำเนินการวิจัยในโรงเรียน เมื่อปี 2554- 2555 มาผนวกกับการพัฒนาการเรียนรู้

โรงเรียนบ้านห้วยน้ำดำ ได้นำผลจากโครงการ “ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านห้วยน้ำดำ ตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล” มาผนวกกับสถานการณ์ในชุมชน ที่พบว่าความร่วมมือจากชุมชนส่วนใหญ่ในการจัดการศึกษาจะอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามีความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม ที่แตกต่างทางศาสนาของคนในชุมชน (พุทธกับอิสลาม) ซึ่งบางกิจกรรมไม่สามารถดำเนินการร่วมกันได้ เพราะความไม่เข้าใจกัน หรือรู้จักกันเพียงพอ ดังนั้นโรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่หนึ่งที่จะเชื่อมโยงและประสานความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน จะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจกับชุมชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของชุมชนที่มีต่อการจัดการศึกษาให้มากยิ่งขึ้นภายใต้สองศาสนาสองวัฒนธรรม หรือที่เรียกว่าพหุวัฒนธรรม จึงกำหนดแนวทางการพัฒนา โดยจัดทำโครงการ “ศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านกุบังปะโหลด อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล”

โรงเรียนบ้านกุบังปะโหลด หากประเมินจากโครงการ “ศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านกุบังปะโหลด อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล” ผลงานการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน นับว่ายังไม่สามารถเดินสู่เป้าหมายที่สมบูรณ์นัก ทั้งนี้เพราะกระบวนการดังกล่าวเป็นเรื่องใหม่ เป็นการเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการสอนที่ผ่านมา หากแต่สิ่งที่ถือเป็นความสำเร็จ คือการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน ที่ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง เข้ามาร่วมในการจัดกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่างๆในโรงเรียน ทั้งยังมีเสียงตอบรับเป็นบวก

จากประกายความร่วมมือดังกล่าว ทางโรงเรียนบ้านกุ่มบึงปะโหลด จึงตระหนักและเห็นความสำคัญ ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย โดยประสานความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน โรงเรียนในเครือข่ายโรงเรียนวิจัยจังหวัดสตูล ร่วมกับศูนย์ประสานงานวิจัยจังหวัดสตูล โดยใช้ทรัพยากร บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อยกระดับและพัฒนาโรงเรียนทุกด้าน ท่ามกลางการแข่งขันสูงกับโรงเรียนเอกชนในพื้นที่ เพื่อสนองความต้องการและความพึงพอใจของผู้ปกครองและชุมชน ภายใต้ชื่อโครงการ “ศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านกุ่มบึงปะโหลด อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล”

จากการดำเนินงาน โครงการแนวทางการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ของโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนบ้านห้วยน้ำดำและโรงเรียนบ้านกุ่มบึงปะโหลด ซึ่งเป็นการศึกษาในด้านความต้องการในการจัดการศึกษา วิธีการ เทคนิค การสร้างความสัมพันธ์ รูปแบบการจัดกิจกรรม ความยั่งยืนในการจัดการศึกษา และการบริหารจัดการ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ในการดำเนินการนั้น ได้มีทีมวิจัยที่เป็นตัวแทนจากชุมชนที่เข้ามาช่วยกันกำหนดวิธีการศึกษา เทคนิคต่าง ๆ ในการเรียนรู้ ร่วมกับครู ตลอดจนเสนอแนะ หรือ แนะนำ จัดหาแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้เรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น เรียนรู้จากการฟังบรรยาย เรียนรู้จากสื่อเทคโนโลยี จากชุมชน จากสภาพจริง โดยใช้กระบวนการ 10 ขั้นตอน เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน ในขณะที่มีการจัดการเรียนรู้ ก็สร้างความสัมพันธ์กันระหว่างโรงเรียนและชุมชน เนื่องจากมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง จากการดำเนินการที่ผ่านมา ยังมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ เช่น การจัดการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนยังไม่ละเอียด การมีส่วนร่วมของชุมชนยังไม่ชัดเจน เทคนิควิธีการสอนก็ยังคงคลุมเครือ ไม่โดดเด่น จึงจำเป็นต้องย้อนรอย เพื่อทบทวนกระบวนการต่าง ๆ ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยการให้ทุกฝ่าย ได้ร่วมกัน สังเคราะห์งานออกมาให้เป็นรูปธรรม เชิงประจักษ์ที่สามารถสรุปเป็นรูปแบบได้

การจัดคู่มือโรงเรียนขนาดกลางก็เป็นวิธีหนึ่งในการหารูปแบบในการจัดการศึกษา โดยการร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างโรงเรียนที่มีบริบทคล้ายกัน ในเรื่องของจำนวนนักเรียน วัฒนธรรมของชุมชน วัฒนธรรมของครูและสภาพแวดล้อมอื่น ๆ สิ่งที่ต้องเดินต่อเพื่อหาคำตอบคือ การจัดการศึกษาที่ชุมชนต้องการเป็นอย่างไร ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไร เพื่อให้เป็นรูปแบบที่สอง โรงเรียนต้องทำร่วมกัน และหาคำตอบให้ได้ในการดำเนินงานโครงการต่อไป ในส่วนของครูนั้นจำเป็นต้องทำความเข้าใจรายละเอียดของกระบวนการ 10 ขั้นตอน ให้ชัดเจนและออกแบบการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมอย่างหลากหลาย และใช้เวลาในการเรียนการสอนให้เต็มตามโครงสร้างเวลาเรียน ตลอดจนบันทึกเพื่อเก็บรายละเอียด ตลอดเส้นทางการดำเนินงาน เพื่อที่จะทำไปสังเคราะห์ต่อไป อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการเป็นไปด้วยดี และมีประสิทธิผล ทั้งสองโรงเรียน โดยทีมวิจัยจะต้อง

ปรึกษาหารือหาแนวทางเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยการเห้ยาเยื่อนเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และ
ระดมสมองหรือถอดองค์ความรู้และสร้างสรรค์งานต่อจนกว่าจะเกิดรูปแบบที่ชัดเจน โดยใช้กระบวนการ
ดำเนินงานที่หลากหลายในที่สุด ก็น่าจะทำให้สามารถพบคำตอบที่ต้องการ.